

TÌNH TRẠNG BUÔN BÁN ĐỘNG VẬT HOANG DÃ TRÁI PHÉP
TẠI VIỆT NAM

SỪNG TÊ GIÁC

THÁNG 10/2022

QUY ĐỊNH PHÁP LUẬT

Công ước quốc tế về buôn bán các loài động, thực vật hoang dã nguy cấp (CITES) quy định những mức độ bảo vệ khác nhau đối với các quần thể loài tê giác. Tuy nhiên, tại Việt Nam, mọi hành vi vi phạm liên quan đến sừng tê giác sẽ bị xử lý như nhau (không phân biệt loài). Theo quy định của Bộ luật Hình sự 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017), cá nhân có hành vi vận chuyển, buôn bán hoặc tàng trữ trái phép sừng tê giác với khối lượng từ 50 gam trở lên có thể sẽ bị truy cứu trách nhiệm hình sự và đối diện với mức phạt tù lên đến 15 năm. Với khối lượng sừng tê giác dưới 50 gam, cá nhân có thể bị xem xét xử phạt vi phạm hành chính với mức phạt lên đến 360 triệu đồng.

Bên cạnh đó, hành vi quảng cáo, rao bán sừng tê giác – “hàng cấm” theo quy định của Luật Đầu tư 2020 cũng là hành vi vi phạm hành chính và có thể bị xử phạt từ 70 đến 100 triệu đồng.

TÌNH TRẠNG BUÔN BÁN

Một số mạng lưới tội phạm chuyên buôn lậu sừng tê giác và động vật hoang dã xuyên quốc gia do người Việt cầm đầu hiện đang hoạt động khắp các quốc gia châu Phi. Các mạng lưới thường thu mua sừng tê giác từ những đối tượng cung cấp ở các quốc gia nguồn và nhập “lậu” về Việt Nam bằng nhiều cách thức khác nhau. Cách thức phổ biến nhất được thực hiện là thuê một số đối tượng cất giấu sừng tê giác trong hành lý cá nhân trên các chuyến bay quốc tế về Việt Nam. Bên cạnh đó, sừng tê giác có thể bị vận chuyển trái phép bằng đường vận tải hàng không, chuyên phát nhanh hoặc cất giấu trong các công-ten-nơ qua đường hàng hải.

Sau khi được nhập lậu vào Việt Nam, sừng tê giác sẽ “qua tay” nhiều đối tượng trung gian trước khi tới người tiêu dùng ở Việt Nam hoặc Trung Quốc dưới dạng sừng nguyên khối hoặc sản phẩm được chế tác từ sừng tê giác.

GIÁ TRỊ SỬ DỤNG

Tại Việt Nam, sừng tê giác thường được dùng trong các phương thuốc y dược cổ truyền. Mặc dù được cho là có nhiều công dụng, sừng tê giác chủ yếu được sử dụng để thanh lọc cơ thể, hạ nhiệt, mang lại cân bằng âm - dương và giải rượu. Lý do nhiều người sử dụng sừng tê giác vì các mục đích này thay vì những phương thuốc khác chủ yếu đến từ việc sừng tê giác sẽ giúp người dùng thể hiện sự giàu có và thành công của bản thân. Ngoài ra, hiện nay, vẫn còn nhiều lời “đòn thổi” cho rằng sừng tê giác có thể chữa trị được ung thư. Một số thầy thuốc y dược cổ truyền cũng đánh giá là sừng tê giác có thể hỗ trợ việc chữa trị ít nhất 14 căn bệnh khác nhau. Tuy nhiên, hiện chưa có căn cứ khoa học cho những quan điểm này.

Ảnh: Đĩa mài sừng, cao sừng, và các mảnh sừng tê giác được đồn đại có tác dụng chữa bệnh.

Tương tự như ngà voi, sừng tê giác cũng được chế tác thành các sản phẩm đắt tiền như mặt dây chuyền, bộ ấm trà hay các sản phẩm trang trí chạm khắc khác. Tuy nhiên các sản phẩm này rất ít phổ biến hơn rất nhiều so với các sản phẩm từ ngà voi.

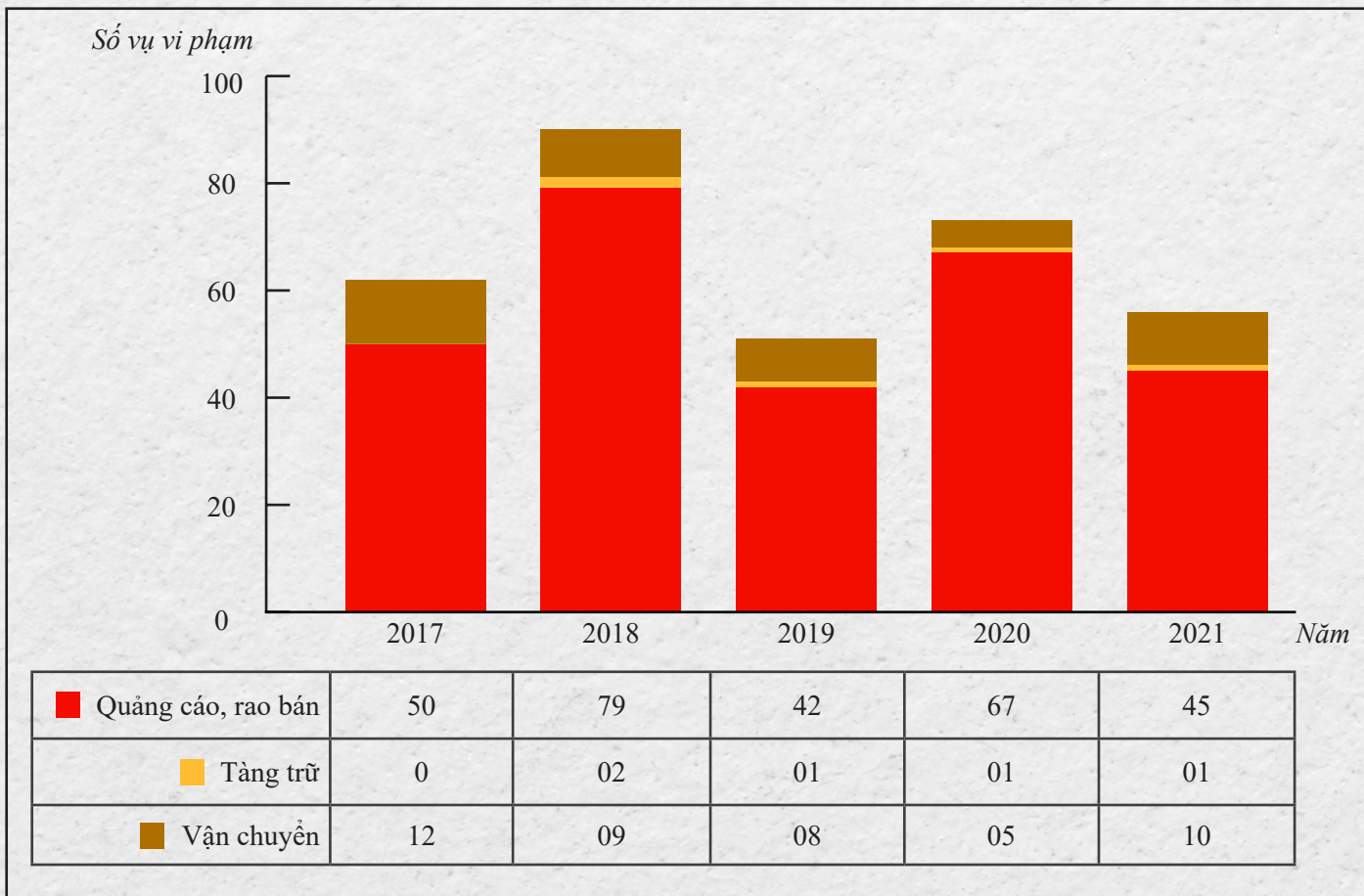
Chỉ một bộ phận nhỏ người dân Việt Nam sử dụng sừng tê giác, chủ yếu là nam giới ở độ tuổi trên 40 (theo các dữ liệu của ENV năm 2012 và TRAFFIC năm 2013).

Ảnh: Chén trà, ly rượu và mặt dây chuyền chế tác từ sừng tê giác

DỮ LIỆU VI PHẠM LIÊN QUAN ĐẾN SỪNG TÊ GIÁC (ENV)

Từ năm 2017 đến năm 2021, Cơ sở dữ liệu vi phạm về động vật hoang dã của ENV đã ghi nhận 342 vụ vi phạm (với tổng số 394 hành vi vi phạm cụ thể) liên quan đến hoạt động quảng cáo, rao bán, tàng trữ, và vận chuyển trái phép sừng tê giác tại Việt Nam.

Bảng 1: Vi phạm về sừng tê giác tại Việt Nam trong giai đoạn 2017 – 2021

Trong số đó, hành vi quảng cáo, rao bán sừng tê giác trên không gian mạng chiếm phần lớn với 283 vụ vi phạm ghi nhận trong giai đoạn 2017 - 2021.

Rất đáng tiếc là chỉ có một số ít các vụ việc quảng cáo, rao bán sừng tê giác trên Internet được các cơ quan chức năng xử lý thành công và thu giữ tang vật sừng tê giác. Trong hầu hết các vụ việc, những đối tượng rao bán thường không thực sự có sừng tê giác mà chỉ đóng vai trò môi giới, khi có khách mua sẽ liên hệ với những đối tượng cung cấp để thực hiện giao dịch. Ngoài ra, trong một số vụ việc, sừng tê giác bị rao bán trên Internet bị phát hiện là giả và làm từ sừng các loài động vật khác.

Ảnh: Một số đối tượng cùng tang vật sừng tê giác bị tịch thu

Trong giai đoạn 2017 - 2021, ENV ghi nhận các cơ quan chức năng phát hiện ít nhất 35 vụ án liên quan đến sừng tê giác tại Việt Nam, chủ yếu tại các khu vực cảng biển, cảng hàng không và biên giới đất liền. Từ những vụ án này, các cơ quan chức năng trên cả nước đã tịch thu tổng cộng 857,96 kg sừng tê giác và bắt giữ 59 đối tượng liên quan.

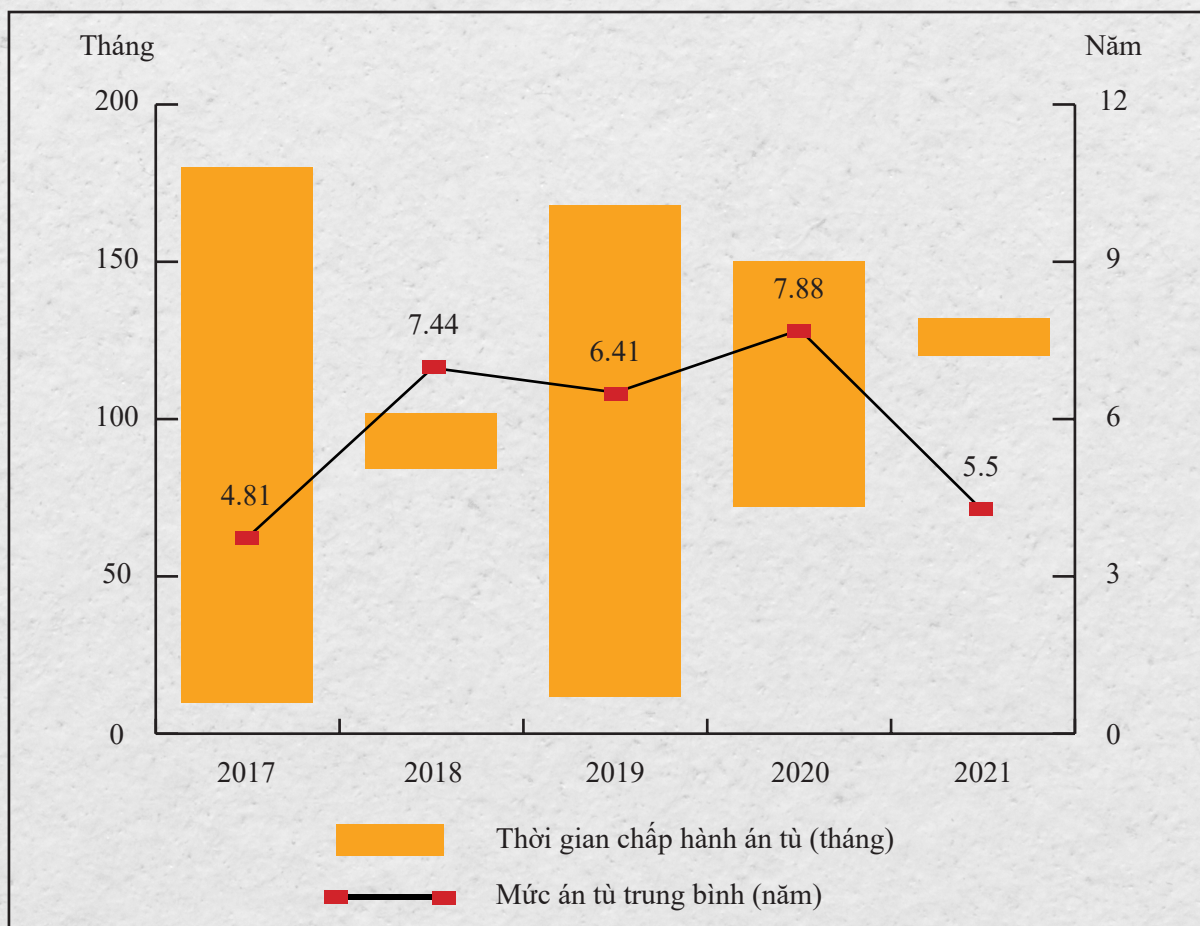
XỬ LÝ TỘI PHẠM VỀ SỪNG TÊ GIÁC

Trong số 35 vụ án hình sự liên quan đến sừng tê giác được ENV ghi nhận trong giai đoạn 2017 - 2021, 30/35 vụ án có đối tượng bị bắt giữ (chiếm 86%). Tính tới tháng 01/2022, các cơ quan tiến hành tố tụng đã thành công truy cứu trách nhiệm hình sự các đối tượng có liên quan trong 20 vụ án (chiếm 57%). Trong đó, 17/20 vụ án có một hoặc một số đối tượng bị tuyên phạt tù (chiếm 85% trên tổng số vụ án có đối tượng bị đưa ra xét xử) và chỉ có 3 vụ án mà đối tượng phạm tội liên quan đến sừng tê giác được nhận bản án “tù treo”.

Ảnh: Nguyễn Mậu Chiến - Đối tượng được cho là cầm đầu một đường dây chuyên buôn lậu sừng tê giác và nhiều loài động vật hoang dã khác từ châu Phi về Việt Nam, đã bị bắt giữ vào năm 2017, bị khởi tố và nhận án phạt tù cho hành vi phạm tội của mình.

Theo ghi nhận của ENV, 27 đối tượng đã bị tuyên án phạt tù với mức phạt từ 10 tháng tới 14 năm trong giai đoạn 2017-2021 vì các tội liên quan đến sừng tê giác. Mức án tù trung bình áp dụng cho các đối tượng phạm tội về sừng tê giác là 6,07 năm, cao hơn mức án tù trung bình áp dụng với các đối tượng phạm tội liên quan đến các loài động vật hoang dã khác trong cùng giai đoạn (4,08 năm).

Bảng 2: Mức phạt tù dành cho tội phạm về sừng tê giác giai đoạn 2017 – 2021

NHỮNG THÔNG TIN QUAN TRỌNG LIÊN QUAN ĐẾN HOẠT ĐỘNG BUÔN BÁN TRÁI PHÉP SỪNG TÊ GIÁC

Mạng lưới tội phạm xuyên quốc gia do người Việt cầm đầu

Các mạng lưới tội phạm do người Việt Nam cầm đầu hoạt động tại Ăng-gô-la, Nam Phi, Mô-dăm-bích, và một số quốc gia châu Phi khác rất có thể đã đứng sau các vụ nhập lậu sừng tê giác trái phép với khối lượng lớn về Việt Nam. Hầu hết các mạng lưới này hiện vẫn đang ngang nhiên hoạt động mà chưa phải đối diện với nguy cơ bị điều tra và xử lý ở các quốc gia có liên quan.

Điều tra, xử lý các đối tượng cầm đầu

Từ năm 2017, các cơ quan chức năng của Việt Nam đã thành công truy cứu trách nhiệm hình sự và xử lý các đối tượng cầm đầu của 2 đường dây buôn bán sừng tê giác quy mô lớn. Tuy nhiên, ngoài những thành công trên, công tác triệt phá các mạng lưới tội phạm xuyên quốc gia chuyên buôn bán sừng tê giác vẫn gặp nhiều trở ngại do thiếu những hoạt động điều tra chuyên sâu tập trung vào đối tượng cầm đầu những mạng lưới này.

Rủi ro pháp lý gia tăng khi buôn bán trái phép sừng tê giác

Mức án tù trung bình áp dụng cho tội phạm liên quan đến sừng tê giác là 6,07 năm, cao hơn mức án trung bình áp dụng cho tội phạm về động vật hoang dã nói chung là 4,08 năm.

Xu hướng trong hoạt động buôn lậu sừng tê giác

Theo thông tin ghi nhận tại Cơ sở dữ liệu vi phạm về động vật hoang dã của ENV, tình trạng buôn bán sừng tê giác tại Việt Nam không có dấu hiệu suy giảm kể từ năm 2017 đến nay.

Tê giác đã tuyệt chủng tại Việt Nam

Việt Nam từng là ngôi nhà của tê giác Java - một trong năm loài tê giác trên thế giới. Tuy nhiên, vào năm 2010, cá thể tê giác Java cuối cùng của Việt Nam đã bị bắn chết để lấy sừng. Từ đó, tê giác Java được xác định đã tuyệt chủng tại Việt Nam.

PHỤ LỤC

Bảng 1: Vi phạm liên quan đến sừng tê giác trong giai đoạn 2017 - 2021

Các vi phạm về sừng tê giác	2017	2018	2019	2020	2021	Total
Quảng cáo/Rao bán (vụ)	50	79	42	67	47	283
Quảng cáo/Rao bán (hành vi)	52	81	55	80	60	327
Tàng trữ (vụ)	0	2	1	1	1	5
Tàng trữ (hành vi)	0	2	1	1	2	5
Vận chuyển/Buôn bán (vụ)	12	9	8	5	9	44
Vận chuyển/Buôn bán (hành vi)	14	9	8	6	13	49
Tổng số vụ	65	90	52	78	59	342
Tổng số hành vi	69	93	67	92	77	394

Bảng 1 thể hiện số liệu vi phạm liên quan đến sừng tê giác được ENV ghi nhận trong Cơ sở dữ liệu vi phạm về động vật hoang dã từ năm 2017 tới 2021. Số liệu vi phạm được ghi nhận không có quá nhiều thay đổi qua các năm.

Bảng 2: Mức độ bảo vệ của các loài tê giác

Loài	CITES	Pháp luật Việt Nam	Ghi chú
Tê giác Javan - Javan rhino <i>Rhinoceros sondaicus</i>	I	IB	Đã tuyệt chủng tại Việt Nam
Tê giác đen - Black rhino <i>Diceros bicornis</i>	I		
Tê giác trắng - White rhino <i>Ceratotherium simum</i>	I		Trừ quần thể loài tại Eswatini, Namibia, và Nam Phi thuộc Phụ lục II CITES

Bảng 3: Vi phạm về sừng tê giác trên không gian mạng trong giai đoạn 2017 - 2021

Vi phạm trên Internet	2017	2018	2019	2020	2021	Total
Số vụ vi phạm	49	85	43	67	48	292
Số hành vi vi phạm	51	89	58	80	63	341

Bảng 4: Các vụ phát hiện và thu giữ sừng tê giác tại Việt Nam trong giai đoạn 2017 - 2021

Phát hiện và thu giữ	2017	2018	2019	2020	2021	Total
Số vụ	8	8	7	5	8	36
Tổng khối lượng tang vật	276.88	66.87	152.01	139.71	222.49	857.96

TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN (ENV)

Được thành lập năm 2000, Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên (ENV) là một trong những tổ chức đầu tiên tại Việt Nam chuyên sâu về lĩnh vực bảo tồn thiên nhiên và bảo vệ môi trường. ENV đấu tranh chống nạn buôn bán trái phép ĐVHĐ và hướng tới mục tiêu nâng cao nhận thức của cộng đồng về sự cần thiết phải bảo vệ thiên nhiên và các loài ĐVHĐ. Bằng các chiến lược mang tính sáng tạo và đổi mới, ENV mong muốn từng bước thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng, giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHĐ. Bên cạnh đó, ENV cũng phối hợp chặt chẽ với các cơ quan chức năng nhằm tăng cường thể chế, chính sách và trực tiếp hỗ trợ các nỗ lực thực thi pháp luật trong công cuộc bảo vệ các loài ĐVHĐ đang bị đe dọa tại Việt Nam, trong khu vực và trên toàn thế giới.

Lĩnh vực hoạt động của ENV

Từ năm 2007, ENV tập trung vào ba lĩnh vực trọng tâm mang tính chiến lược nhằm ngăn chặn nạn buôn bán ĐVHĐ trái phép bao gồm:

- Phối hợp chặt chẽ với các nhà hoạch định chính sách để tăng cường thể chế, khắc phục các lỗ hổng pháp luật, phát triển các chính sách hiệu quả và thúc đẩy quá trình ra quyết định có liên quan tới vấn đề bảo vệ ĐVHĐ.
- Tăng cường thực thi pháp luật thông qua việc hỗ trợ trực tiếp các cơ quan chức năng và khuyến khích sự tham gia tích cực của cộng đồng cùng chung tay ngăn chặn nạn buôn bán ĐVHĐ trái phép.
- Giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHĐ thông qua các chiến dịch dài hạn nhằm thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng.

Địa chỉ: Phòng 1701, Tòa nhà 17T5 Hoàng Đạo Thúy, Thanh Xuân, Hà Nội

Điện thoại: (024) 6281 5424/ **Fax:** (024) 6281 5423

Email: env@fpt.vn

Website: <https://thiennhien.org>

